

ANMED

ANADOLU AKDENİZİ
Arkeoloji Haberleri

2009-7

*News of Archaeology from
ANATOLIA'S MEDITERRANEAN AREAS*

(Ayrıbasım/Offprint)

İÇİNDEKİLER

KAZI RAPORLARI

• Alara Kazısı 2008	Osman Eravşar	1
• Antiocheia ad Cragum Arkeolojik Araştırma Projesi: Kuzeydoğu Tapınağı 2008 Sezonu	Michael Hoff – Rhys Townsend Ece Erdoğan	6
• Arykanda Kazısı 2008	Cevdet Bayburtluoğlu	12
• Bademağacı 2008 Yılı Kazıları	Refik Duru – Gülsün Umurtak	15
• Karain Mağarası 2008 Yılı Kazıları	Metin Kartal	22
• Kelenderis 2008 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	Levent Zoroğlu	26
• Kibyra 2008 Yılı Kazıları	H. Ali Ekinci – Şükrü Özüdoğru F. Eray Dökü	32
• Ksanthos Kazıları 2008	Jacques des Courtils	40
• Limyra Kazı ve Araştırmaları 2008	Martin Seyer – Ulrike Schuh	45
• Myra-Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı ve Duvar Resimlerini Belgeleme Koruma-Onarım Çalışmaları 2008	Semiha Yıldız Ötüken – Ebru Fatma Fındık	49
• Olympos Kazısı 2008	B. Yelda Olcay Uçkan	55
• Perge 2008	Haluk Abbasoğlu	61
• Pisidia Antiokheiası Kazıları 2008	Mehmet Özhanlı	70
• Rhodiapolis Kazıları 2008	Nevzat Çevik – Süleyman Bulut – İsa Kızıgüt	75
• Side Tiyatrosu ve Çevresindeki Kazı ve Düzenleme Çalışmaları 2008	Ülkü İzmirilgil	82
• Soli/Pompeiopolis 2008 Kazıları	Remzi Yağcı	89
• Yumuktepe Höyüğü'nde 2008 Yılı Ortaçağ Kazıları	Gülgün Köroğlu	92

YÜZEY ARAŞTIRMA RAPORLARI

• Alanya ve Çevresinde Bizans Araştırmaları 2008	Sema Doğan	100
• Andriake YüzeY Araştırması 2008	Banu Yener-Marksteiner	105
• Beydağları 2008 Yılı YüzeY Araştırmaları	İsa Kızıgüt – Süleyman Bulut – Nevzat Çevik	108
• Burdur ve Isparta 2008 Yılı YüzeY Araştırmaları	Mehmet Özsait	115
• Isparta Bölgesi 2008 Yılı Arkeolojik YüzeY Araştırması: Tymandos Antik Kenti ve Çevresi	Bilge Hürmüzlü	122
• Dağlık Kilikia 2008: Yerleşim Tarihi ve Epigrafya Araştırmaları	Hamdi Şahin – Selim Pullu	125

CONTENTS

EXCAVATION REPORTS

• <i>Excavations at Alara in 2008</i>	<i>Osman Eravşar</i>	1
• <i>The Antiocheia ad Cragum Archaeological Research Project: Northeast Temple 2008 Season</i>	<i>Michael Hoff – Rhys Townsend Ece Erdoğan</i>	6
• <i>Excavations at Arykanda in 2008</i>	<i>Cevdet Bayburtluoğlu</i>	12
• <i>Excavations at Bademağacı in 2008</i>	<i>Refik Duru – Gülsün Umurtak</i>	15
• <i>Excavations at the Karain Cave in 2008</i>	<i>Metin Kartal</i>	22
• <i>Excavations and Restoration Work at Kelenderis in 2008</i>	<i>Levent Zoroğlu</i>	26
• <i>Excavations at Kibyra in 2008</i>	<i>H. Ali Ekinci – Şükrü Özüdoğru F. Eray Dökü</i>	32
• <i>Excavations at Xanthos in 2008</i>	<i>Jacques des Courtils</i>	40
• <i>Excavations and Research at Limyra 2008</i>	<i>Martin Seyer – Ulrike Schuh</i>	45
• <i>Excavations at the Church of St. Nicholas in Myra-Demre and the Conservation-Restoration and Documentation of the Wall Paintings in 2008</i>	<i>Semiha Yıldız Ötüken – Ebru Fatma Fındık</i>	49
• <i>Excavations at Olympos in 2008</i>	<i>B. Yelda Olcay Uçkan</i>	55
• <i>Perge 2008</i>	<i>Haluk Abbasoğlu</i>	61
• <i>Excavations at Pisidian Antioch in 2008</i>	<i>Mehmet Özhanlı</i>	70
• <i>Excavations at Rhodiapolis in 2008</i>	<i>Nevzat Çevik – Süleyman Bulut – İsa Kızıgut</i>	75
• <i>Excavation and Landscaping Work at and around Side Theater in 2008</i>	<i>Ülkü İzmirilgil</i>	82
• <i>Excavations at Soli/Pompeiopolis in 2008</i>	<i>Remzi Yağcı</i>	89
• <i>Excavations in the Medieval of Yumuktepe Höyüğü in 2008</i>	<i>Gülgün Köroğlu</i>	92

SURVEY REPORTS

• <i>Surveys on Byzantine Remains in and around Alanya in 2008</i>	<i>Sema Doğan</i>	100
• <i>Surveys in Andriake in 2008</i>	<i>Banu Yener-Marksteiner</i>	105
• <i>Surveys in Beydağları in 2008</i>	<i>İsa Kızıgut – Süleyman Bulut – Nevzat Çevik</i>	108
• <i>Surveys in Burdur and Isparta in 2008</i>	<i>Mehmet Özsait</i>	115
• <i>Archaeological Surveys in Isparta Region in 2008: Ancient City of Tymandos and Environs</i>	<i>Bilge Hürmüzlü</i>	122
• <i>Rough Cilicia 2008: Settlement History and Epigraphy Surveys</i>	<i>Hamdi Şahin – Selim Pullu</i>	125

İÇİNDEKİLER

• Mersin, Silifke, Olba Arkeolojik Araştırmaları 2008	Emel Erten	132
• Kahramanmaraş Yüzey Araştırması 2008	Erkan Konyar	138
• Kibyratis Araştırmaları 2008	Thomas Corsten	143
• Mersin İli Erdemli ve Silifke İlçelerinde Antik Dönem'de Kentleşme ve Tarımsal Organizasyon Araştırması 2008	Ümit Aydınöglu	146
• Oinoanda'da Arazi Çalışmaları 2008	Martin Bachmann	150
• Osmaniye Arkeolojik Yüzey Araştırması 2008	Fusun Tülek	158
• Rhodiapolis Çevresi Yüzey Araştırmaları 2008: İdebessos	Nevzat Çevik – İsa Kızıgut Süleyman Bulut	164
• Sivritaş Tepe: Gazipaşa'da Bir Tarihöncesi Taş Yontma Atölyesi Keşfi	Nicholas Rauh	169

DİĞER ÇALIŞMA RAPORLARI

• Alanya Kadipaşa Mahallesi Kazı Çalışmaları 2008	Seher Türkmen – Gülcan Demir Belgin Savaş	172
• Selinus Şekerhane Köşkü'nde Jeofizik İncelemeler 2008	Seher Türkmen – Claudia Winterstein	175
• Beldibi Şapel ve Mezarlık Alanı Kurtarma Kazısı 2008	Ferhan Büyükyörük – Mustafa Samur	179
• Susuz Han 2008 Yılı Kazı Çalışmaları	H. Ali İkinci – O. Gürer Ergin Şakir Çakmak	184
• Doğu Garajı-Halk Pazarı Mevkii Attaleia Kenti Nekropol Kurtarma Kazısı 2008	Aynur Tosun	189

CONTENTS

• <i>Archaeological Surveys in Olba, Silifke, Mersin in 2008</i>	<i>Emel Erten</i>	132
• <i>Surveys in Kahramanmaraş in 2008</i>	<i>Erkan Konyar</i>	138
• <i>Research in the Kibyrtis in 2008</i>	<i>Thomas Corsten</i>	143
• <i>Surveys of Urbanization and of Agricultural Organization during Antiquity within the Townships of Erdemli and Silifke in Mersin Province in 2008</i>	<i>Ümit Aydınöđlu</i>	146
• <i>Fieldwork at Oinoanda 2008</i>	<i>Martin Bachmann</i>	150
• <i>Archaeological Surveys in Osmaniye in 2008</i>	<i>Fusun Tulek</i>	158
• <i>Surveys around Rhodiapolis in 2008: Idebessos</i>	<i>Nevzat Çevik – İsa Kızgut Süleyman Bulut</i>	164
• <i>Sivritaş Tepe in Gazipaşa: The Discovery of a Prehistoric Stone-Knapping Site</i>	<i>Nicholas Rauh</i>	169
 OTHER REPORTS		
• <i>Excavations at Kadipaşa Mahallesi, Alanya in 2008</i>	<i>Seher Türkmen – Gülcan Demir Belgin Savaş</i>	172
• <i>Geophysical Survey at Şekerhane Köşkü, Selinus in 2008</i>	<i>Seher Türkmen – Claudia Winterstein</i>	175
• <i>Salvage Excavations at the Chapel and Necropolis in Beldibi in 2008</i>	<i>Ferhan Büyükyörük – Mustafa Samur</i>	179
• <i>Excavations at Susuz Han in 2008</i>	<i>H. Ali Ekinci – O. Gürer Ergin Şakir Çakmak</i>	184
• <i>Salvage Excavations at the Necropolis of Attaleia at Doğu Garajı-Halk Pazarı in 2008</i>	<i>Aynur Tosun</i>	189

Kibyra 2008 Yılı Kazıları

Excavations at Kibyra in 2008

H. Ali EKİNCİ – Şükrü ÖZÜDOĞRU – F. Eray DÖKÜ

2008 yılı çalışmaları, 01.08-31.10.2008 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu yılki kazı sezonunda; Stadion yapısı portiko ve teras duvarının kazı ve konservasyonu; Stadion anıtsal giriş kapısının kazı ve konservasyonu; Ana caddenin kazısı; Ana cadde ve agoranın bitki temizliği; antik kentin depremsellik ve jeolojik araştırmaları; hava fotoğrafı çekimi; küçük eser ve seramik buluntularının çizim, envanter, temizlik ve konservasyon çalışmalarıyla, antik kent merkezi ve Uylupınar – Göl Adası yerleşimi yüzey araştırmaları gerçekleştirilmiştir*. Ayrıca, Kibyra Kavaklıdere mevki ve Kuzey nekropollerindeki yeraltı oda mezarlarında kış aylarında yapıldığı tahmin edilen kaçak kazı tahribatları nedeniyle üçü temizlenerek, çizim ve belgeleme çalışmaları tamamlanmıştır.

1. Stadion Kazı Çalışmaları (F. E. Dökü)

a. Stadion portiko ve teras duvarı

Kazı çalışmalarının bu sezondaki amacı, Portiko arkası teras duvarını tamamen ortaya çıkararak, stadion ile mimari bağlantısını açıklayabilmektir. Kazı çalışmalarına Teras Duvarı'nın 37. m.'sinden itibaren başlanmıştır.

* Kibyra kazıları, 2006 yılından bugüne Burdur Müze Müdürü H. A. Ekinci başkanlığında, Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri Prof. Dr. F. Işık ve Prof. Dr. H. Işkan'ın bilimsel danışmanlıklarında, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Ş. Özudoğru ve Yrd. Doç. Dr. F. E. Dökü tarafından yürütülmektedir. Kazı heyeti bünyesinde; Burdur Müze Müdürlüğü, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Anadolu Üniversitesi Arkeoloji Bölümü, Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç Meslek Yüksekokulu Restorasyon Bölümü, İTÜ Jeoloji Bölümü, Osman Gazi Üniversitesi Jeoloji Bölümü'nden araştırma görevlisi, uzman ve öğrenciler yer almıştır. 2008 yılı kazıları, Kültür Bakanlığımızın DÖSİMM kanalıyla sağladığı 90.000 TL'lik ödeneğin yanı sıra, Gölhisar Kaymakamlığı, Gölhisar Belediyesi ve Gölhisar Tanıtma ve Geliştirme Derneği'nin katkılarıyla sürdürülmüştür. Bu bağlamda tüm yetkili ve ilgililere kazı heyeti olarak yürekten teşekkür ederiz.

The campaign of 2008 at Kibyra lasted from August 1st to October 31st. The work covered excavation and conservation of the portico and terrace wall of the stadion; excavation and conservation of the monumental gateway of the stadion; excavation of the main street; clearing of vegetation in the main street and agora; research on the seismicity and geology of the ancient city; aerial photography; drawing, making inventory records, cleaning and conservation work of the small finds and potshards; and surveys in the city center, Uylupınar – Göl Adası settlement*. In addition, three underground burial chambers in the Kavaklıdere mevki and North necropoleis of Kibyra were cleaned and documented for they were damaged by illicit digs possibly in winter months.

1. Excavations at the Stadion (F. E. Dökü)

a. The portico and terrace wall of the Stadion

This campaign's work aimed at exposing the terrace wall behind the portico and clarifying its architectural connection with the stadion. Excavations were initiated at the 37th meter of the terrace wall, and at the 64th meter

* Excavations at Kibyra have been conducted since 2006 under the direction of H. A. Ekinci, director of Burdur Archaeological Museum, under the scientific supervision of Prof. F. Işık and Prof. H. Işkan of Akdeniz University. The excavations have been led by Asst. Prof. Dr. Ş. Özudoğru and F. E. Dökü of Mehmet Akif Ersoy University Department of Archaeology. The team members were research assistants, experts and students from Burdur Museum Directorate, the archaeology departments of Mehmet Akif Ersoy University, Akdeniz University, Dokuz Eylül University and Anadolu University; Süleyman Demirel University Yalvaç Professional Higher School's Restoration Department; ITU Geological Engineering Department; and Osman Gazi University Geological Engineering Department. The 2008 campaign was supported by the 90.000 TL provided by the Ministry of Culture and Tourism via DÖSİMM, as well as by Gölhisar Kaymakamlığı, Gölhisar Municipality and the Association for Promotion and Development of Gölhisar. The excavation team would like to express their gratitude to all these institutions.

Res. 1 Geç dönem demir işliđi
Fig. 1 Iron smelting workshop from Late Antiquity

Alanın 64. m.'sinde iki mekânlı küçük bir yapı ortaya çıkarılmış, çalışmaların başlangıcından itibaren, yüzeyden -1.95, - 2.00 m. aşağıdaki seviyelerde karşılaşılan, yoğun kül ve demir cürufu atığından dolayı daha geç dönem bir "demir eritme işliği" olarak nitelendirilmiştir (Res. 1). Söz konusu işlik; yan yana konumlandırılmış iki mekândan oluşmaktadır: 1. mekân; iç kısmında bulunan yaklaşık 0.15 m. kalınlığındaki kül tabakasından anlaşıldığı gibi, demirin eritildiği bölüm, 2. mekân ise, önünde yer alan su künkleriyle, demirin soğutulduğu alandır. İşlik, teras duvarının yıkımı sonrasında alanda biriken moloz taşlarla, kısmen kireç harç kullanılarak, genelde "kuru duvar" tekniğiyle oldukça kötü bir işçilikte yapılmıştır. Bu durum işliğin, teras duvarının kullanımının tamamıyla sona ermesinden sonra yapıldığını göstermektedir. Demir işliğine ilişkin moloz taş örgü, çizim ve fotoğraf çalışmaları tamamlanıp belgelendikten sonra, alandaki çalışmanın sürdürülebilmesi için kaldırılmıştır.

Çalışmalar sonucunda (Res. 2), 187.5 m. uzunluğundaki teras duvarını ve portikoyu kaplayan toprak dolgunun üç ana katmandan oluştuğu belirlenmiştir. Bu tabakalaşmanın, alanın bitimine değin kesintisiz devam ettiği görülmüştür. Buna göre; yüzey ile -1.55 m. arasındaki ilk katman, küçük moloz taşların toprak ile örtülmesi sonucu oluşan bir akıntı (dolgu) katmanıdır. Yüzeyden -1.55, -2.00 m. alttaki seviyeler arasında yer alan ikinci katman, teras duvarı yıkıntısı moloz taşlardan oluşmaktadır. Üçüncü katman ise yüzeyden -2.00 m. aşağı seviyeden başlayarak, teras duvarı zemin seviyesi olan -2.45 m.'ye kadar devam etmekte ve tamamıyla çatı kiremiti ve tuğla parçalarından oluşmaktadır.

Res. 2 Stadion, çalışma sonrası
Fig. 2 Stadion, after the work was completed

a small building with two rooms was uncovered; extensive ash and iron slag were encountered at about -1.95 to -2.00 m. below the present-day ground level; thus it was called "iron smelting workshop" (Fig. 1). The workshop comprises two rooms side by side: The first room must be the smelting place as indicated by the ca. 0.15 m. thick ash layer while the second room must be the cooling room as indicted by the water pipes. The workshop was built with rubble piled up from the collapse of the terrace wall, in the "dry wall" technique with very low quality masonry workmanship. Thus, it is understood that the workshop was built certainly after the terrace wall ceased to function. Rubble masonry of the workshops was documented and then removed to facilitate the work in this area.

By the end of the work (Fig. 2) it was seen that the earth filling covering the 187.50-meter-long terrace wall and the portico comprised three layers. This stratification continued uninterrupted to the end of the area. Thus, the top 1.55-meter-thick layer was a filling covering the small rubble; the second layer was between -1.55 to -2.00 m. and contained the rubble debris of the terrace wall; the third layer was from -2.00 to -2.45 m., where the floor level of the terrace wall was, and contained entirely roof tiles and bricks.

b. The monumental gateway (Propylaion) (Figs. 3-4)

Excavations here aimed at uncovering other piers of this monumental gateway before starting the conservation work on the two western piers in ruins today. During the course of the work it was seen that, due to an earthquake, the blocks from the upper portion of the propylaion fell down to the north, west and south sides. First the layout drawings were made showing the find positions of the blocks; then they were removed and

Res. 3 Propylaion, konservasyon çalışmaları
Fig. 3 Propylaion, conservation work

Res. 4 Propylaion, çalışma sonrası genel görünüm
Fig. 4 Propylaion, general view after the conservation work

b. Stadion anıtsal giriş kapısı (Propylaion) (Res. 3-4)

Propylaion kazı çalışmalarının amacı, stadiona girişi taçlandıran bu anıtsal kapının, bugün kısmen yıkık durumdaki batı iki ayağının konservasyon çalışmaları öncesinde, kısmen toprak altındaki ayaklarını ortaya çıkarmak ve konservasyona hazır hale getirmektir. Çalışmalarımız süresince, propylonun üst yapıya ait blokların depremle yıkılarak batı, kuzey ve güney kenarlarına düşmüş olduğu görülmüştür. İlk olarak taş planı çıkarılan ve restorasyona hazırlamak için, düşme sıralarına göre ayakların güneyindeki taş tarlasına dizilen blokların altında, anakayadan düzleştirilerek oluşturulan orijinal zemin açığa çıkarılmıştır. Zeminin hemen üzerinde, özellikle Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen kaliteli ince günlük kullanım kaplarının yanı sıra, yine kaliteli yerel ve ithal terra sigillatae yoğun olarak ele geçmiştir. Ayrıca yine zeminin hemen üst seviyesinde bronz sikke ve terrakotta parçaları bulunmuştur. Zeminde düzleştirilmiş anakaya haricinde herhangi bir döşem izine rastlanmamıştır. Stadion giriş kapısının iki ayağı arasından çapraz geçerek, zeminin altından oturma sıraları boyunca sıralanmış pişmiş toprak su künkleri ortaya çıkarılmıştır. Bu döşemin de, 2006 ve 2007 sezonlarında stadion merdivenlerinin altında yapılan sondajlarda ele geçen atık su sisteminin parçası olduğu anlaşılmıştır.

2. Ana Cadde Kazı Çalışmaları (H. Metin)

Stadion anıtsal girişinde devam eden çalışmaları bilimsel olarak bütünlemek ve stadiona yönelen "ana cadde"nin anıtsal girişle bağlantısını açığa çıkarmak amacıyla; kente girişi taçlandıran, bugün tamamen yıkılmış durumdaki "yuvarlak kuleli tak"ın hemen devamında bir açma yapılması gerekli görülmüştür. Kazının ilk açması, stadionun doğusunda, caddenin devamı doğrultusunda, modern asfalt yolun hemen kenarında açılmıştır. Yapılan

arranged in the field to the south, and the original ground leveled off from the bedrock was reached. Fine daily use wares of high quality from the Roman Imperial period as well as numerous local and imported terra sigillatae of high quality were uncovered right above this ground. Furthermore, bronze coins and terracotta fragments were uncovered there. No other installation or construction was found other than the leveled off bedrock. Terracotta water pipes aligned under the ground along the rows of seats were uncovered crossing diagonally between the two piers of the propylaion. This installation was seen to be part of the waste water system uncovered in soundings dug underneath the steps of the stadion in the campaigns of 2006 and 2007.

2. Excavations in the Main Street (H. Metin)

In order to clarify the connection between the main street extending toward the stadion and the propylaion, as well as complement the work going on at the propylaion, it was necessary to start a trench just near the "monumental arch with round towers". The first trench of this work was dug next to the asphalt road, in the extension of the street to the east of the stadion. At various places on the west side of the main street, elements from the upper structure of the propylaion were uncovered. On the west end of the trench of 5x15 m. was a thicker filling due to sloping terrain and most of the pieces here belonged to the propylaion. Many architectural pieces, such as a lintel with floral decoration and round altars with inscriptions, were uncovered here and not a street surface paved with cut stones but rather bedrock was reached. In the northeast corner of the trench, part of the wastewater system of terracotta pipes installed on bedrock was uncovered. Absence of stone pavement for the street surface was explained by the fact

çalışmada ana cadde batı kenarı yüzeyinde muhtelif yerlerde, stadionun anıtsal kapısına ait üst yapı elemanları ortaya çıkarılmıştır. Açma sınırları 5x15 m. olarak belirlenmiştir. Açmanın batı sınırında, arazi eğiminden dolayı fazla dolgu toprak olduğu gözlenmiş, ayrıca buradaki mimari parçaların çoğunlukla stadionun anıtsal kapısına ait olduğu tespit edilmiştir. Burada bitkisel bezemeli lento, yazıtlı yuvarlak sunaklar gibi birçok mimari parça ele geçmesine rağmen, düzgün kesilmiş taş döşemli bir ana cadde zemini yerine, tabanda anakayaya ulaşılmıştır. Açmanın kuzeydoğu köşesinde, anakaya üzerine oturtulmuş ve pışmış toprak künklerden yapılmış su sistemi ortaya çıkarılmıştır. Kazı sonucunda, beklenen taş döşem cadde izine rastlanamayışı, cadde bloklarının geç dönemde söküldüğü şeklinde yorumlanmıştır. Nitekim cadde bloklarından ikisinin stadion girişinde ve birinin de stadionun hemen kuzeyinde sökülmüş olarak görülebiliyor olması, bu tahminimizi doğrulamaktadır. I. Açmadan alınan bu sonuçla, “yuvarlak kuleli tak”ın iç kısmında, doğu-batı uzantılı *in situ* sunaklar temel alınarak, ikinci bir açma yapılması kararlaştırılmıştır. Ana caddenin kuzey kesiminde 6x7 m. ölçülerinde kazılan açmada, 4 yazıtlı sunak, 1 yazıtlı mimari blok, 4 yarım Korinth sütunu, kırık durumda sütun parçaları ve 2 mimari üst eleman ortaya çıkarılmıştır. Sonuç olarak; tıpkı I. Açmada olduğu gibi, burada da taş döşemli bir cadde izine rastlanamamıştır. Açmanın kuzeydoğu köşesindeki yuvarlak sunağın *in situ* olduğu ve ana caddenin kenarına, orijinal kaldırım taşına oturduğu tespit edilmiştir.

3. Yeraltı Oda Mezarları (Ş. Özüdoğru)

2008 programında olmamasına rağmen, yer altı oda mezarlarında tespit edilen kaçak tahribatlar sonucu, tahrip edilen üç mezarın temizlenerek, belgelenmesi gereği doğmuştur. Açılan üç mezardan ilk ikisi (YOM I ve II), Kavaklıdere mevki olarak bilinen ve tepe yamaçlarında yoğun olarak yer altı oda mezarların bulunduğu nekropol alanında, diğeri ise (YOM III) kent merkezinin kuzeyindeki tepelerde konumlanmış Kuzey Nekropolü'nde yer almaktadır. Açılan üç mezar da, konglomera yapıdaki anakayaya oyulmuştur; ince uzun bir girişten (dromos) sonra, düzgün işlenmiş bir kireçtaşı blokla kapatılmış mezar kapısı ve iki odalı gömüt içinden oluşurlar. Ölümler, mezar odalarına; ya doğrudan anakayaya oyulmuş ya da zemin üzerine tuğla ve moloz taşlardan örülmüş sandukalar içerisinde yatırılmışlardır. Kazılar sonucunda İ.Ö. 1 – İ.S. 4. yy.'lar arasına tarihlenen kandiller, kaseler, unguentariumlar, altın takılar, sikkeler ve metal buluntular ele geçmiştir (Res. 5).

that they were removed in later periods. This premise was further supported with two blocks from street pavement seen at the entrance of the stadion and another one to the north of the stadion. Based on these results from the first trench, it was decided to dig a second trench in the east-west direction inside the “monumental arch”, taking into account the altars in situ. The trench of 6x7 m. to the north of the main street brought to light four inscribed altars, one inscribed architectural element, four half-columns of the Corinthian order, column fragments and two architectural elements from an upper structure. As a result, no paved street surface was uncovered. It was identified, however, that the round altar in the northeast corner of the trench was in situ and rested on the original sidewalk stone along the main street.

3. Underground Burial Chambers (Ş. Özüdoğru)

Although it was not within the scope of the 2008 campaign, damage to the underground burial chambers by illicit digs necessitated their cleaning and documentation. Two of the three tombs, namely YOM I and II, are at the necropolis area known as Kavaklıdere where there are numerous underground burial chambers in the hillsides and the third one is in the north necropolis of the city. All three of them were cut into the conglomerate bedrock. They comprise a long and narrow dromos terminating at a door of finely worked limestone slab and two burial chambers. The deceased were placed in sarcophagi either hewn out of the bedrock or built with bricks and rubble on the ground. Small finds include lamps, bowls, unguentaria, gold accessories, coins and metal items dated to the 1st century B.C. to 4th century A.D.

Res. 5
Yeraltı Oda Mezar I
Fig. 5
Underground
burial chamber I

4. Yüzey Araştırmaları

2008 yılı Yüzey Araştırmaları antik kent merkezinde ve Klasik Dönem (olasılıkla İ.Ö. 4. yy.) öncesinde Kibyra'nın erken yerleşim yeri olarak öngördüğümüz Uylupınar – Göl Adası yerleşmesinde sürdürülmüştür.

a. Kent merkezi yüzey araştırmaları

Kent merkezinde yürütülen yüzey araştırmaları daha önceki yıllarda da araştırma alanı olarak çalışılan seramik atölyeleri akıntılarında ve kent merkezinin güneyindeki Çam Tepe mevkiinde devam etmiştir. Tiyatro ve meclis binasının hemen arkasındaki yamaçta konumlanan seramik atölyeleri alanında, kış aylarında özellikle yağmur sularının oluşturduğu arklarda yoğun seramik akıntısı görülmektedir. Bu alanda yürütülen seramik toplama çalışmalarında birçok nitelikli kırık kap parçası toplanmıştır. Bunlar içerisinde Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen kalıp yapımı kabartma bezemeli kırık parçalar ve mühürlü unguentarium dip parçaları önemlidir. Bu yılki bulgularla Kibyra'nın yerel seramik endüstrisinin, kent ekonomisinin önemli bir parçası olduğu düşüncesi daha da kuvvetlenmiştir. Öyle ki, nitelikli kap kacak üreten Kibyra, yüzeyden görülebilen izler ışığında Hellenistik Dönem'den başlayarak geç Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar Küçük Asya'daki önemli üretim merkezlerinden birisi olmalıdır. Çam Tepe mevkiinde yürütülen araştırmalarda bu alanda bir nekropolün varlığına ilişkin çok sayıda veri kaydedilmiştir. Anıtsal mezarlardan, bezemeli lahitlere ve mezar sunaklarına kadar birçok kalıntı yüzeyde görülebilmektedir. Yeni bir bulgu olarak, yaklaşık tepenin orta kısımlarında konumlanan, sütunlu, nitelikli bir yapı tespit edilmiştir. Sıralı haldeki sütunların birkaçı orijinal yerlerinde kısmen toprağa gömülü halde görülmektedirler. Anlaşılabildiği kadarıyla, burada Hıristiyanlık Dönemi'nde de kullanımı devam eden bir tapınağın varlığı düşünülebilir. Daha kesin sonuçlara ulaşmak amacıyla, bu alandaki araştırmalara gelecek yıllarda daha yoğun şekilde devam edilecektir.

b. Göl Adası yüzey araştırmaları

Strabon'un kaydettiği üzere; Kibyra antik kenti bugünkü yerine olasılıkla Klasik Dönem'de (İ.Ö. 4. yy.) taşınmıştır. Daha erken dönemlerde Kibyralıların nerede yerleştikleri hala cevaplanamamış sorulardan birisidir. Tunç Çağ ve Erken Demir Çağ'da Kibyra halkının yerleşim yeri olarak öngörülebilecek tek yer; Kibyra'ya yaklaşık 15 km. uzaklıkta bulunan Gölhisar Gölü'nün hemen kıyısında konumlanan Uylupınar – Göl Adası yerleşmesidir. Nitekim daha önceleri Burdur Müzesi tarafından yapılan

4. Surveys

The surveys of 2008 were conducted at the city center and at Uylupınar – Göl Adası settlement, which we consider the earliest settlement of Kibyra prior to the Classical period (possibly 4th century B.C.).

a. Surveys in the city center

Surveys in the center continued at the rain canals containing potshards from the ceramic workshops and at Çam Tepe Mevkii to the south of the city center. In the area with ceramic workshops located on the hillside right behind the theater and assembly house, there are extensive potshards thrown down in the rain canals formed by winter rains. Potshards collected in this area include many fragments of high quality; molded wares with relief decoration from the Hellenistic and Roman periods and unguentarium bottoms with seal impressions are of importance among the collected potshards. This year's finds further support the hypothesis that pottery production was an important element of Kibyra's economy so much that Kibyra with her high quality pottery, as inferred from what is seen on the surface, must have been an important pottery production center in Anatolia from the Hellenistic through late Roman period. Surveys at Çam Tepe Mevkii revealed much data regarding the presence of a necropolis here. On the surface are many remains including monumental tombs, decorated sarcophagi and tomb altars. A new find is a columned building of high quality that is located about halfway up the hill. Some columns are seen in situ buried partly. As much as could be inferred, this could be a temple that stayed in use until the Christian period. Our surveys in this area will intensify in the future in order to obtain clearer and sharper results.

b. Surveys in Göl Adası

As Strabo states, Kibyra moved to her present location possibly in the Classical period (4th century B.C.). Where the Kibyrians lived before that is still not known. The only site that can be proposed as the site of Kibyra through the Bronze and Iron Ages is the settlement at Uylupınar – Göl Adası by the shore of Gölhisar Lake about 15 km. away. Former salvage excavations by Burdur Museum and our surveys since 2006 have shown that the settlement here continued uninterrupted from the Bronze Age through the Iron Age. Thus, Göl Adası settlement cannot be regarded separately from Kibyra and this year we continued collecting potshards on the surface. From a field on the north skirt of Göl Adası about two boxes full of shards were collected. The potshards collected

kurtarma kazıları sonuçları ve ekibimizce 2006 yılından bu yana yürütülen yüzey araştırması sonuçları, buradaki yerleşimin Tunç Çağı'ndan başlayarak Demir Çağı'nda kesintisiz şekilde devam ettiğini göstermiştir. Bu önemi nedeniyle Kibyra'dan ayrı düşünülemez ve Kibyra'nın erken tarihini aydınlatacak Uylupınar – Göl Adası yerleşmesinde bu yıl da yüzeyden seramik toplama çalışmaları yapılmıştır. Göl Adası kuzey eteğindeki bir tarla yüzeyinden yaklaşık iki kasa seramik toplanmıştır. Toplanan seramiklerin değerlendirilmesi sonucunda; bunlardan birkaçının Tunç Çağı'na ve çoğunluğunun, renkli boya bezemeli, birkaçı geometrik bezemeli Erken Demir Çağı seramiği olduğu, bir kısmının ise Roma İmparatorluk Dönemi günlük kullanım kap parçaları olduğu anlaşılmıştır. Bir tarlanın yüzeyinden bu denli erken tarihli ve nitelikli seramik örneklerinin ele geçmesi de buradaki yerleşmenin önemini vurgulamaktadır.

5. Konservasyon – Restorasyon Çalışmaları

a. Stadion anıtsal girişi iki ayağının konservasyon ve kısmi restorasyonu

Stadion'a girişi sağlayan anıtsal kapı, birbirine kemerlerle bağlanan 6 ayaktan oluşmuştur. Bugün bu ayaklardan sadece en batıdaki biri sağlam şekilde günümüze ulaşmıştır. Diğer ayaklar depremler sonucunda yıkılmıştır. Ayakları oluşturan blokların bir kısmı kırık durumda olsa da büyük çoğunluğu kırılmadan etrafa dağılmış durumdadır. 2008 yılı kazı sezonunda en batıdaki sağlam ayağın sökülerek, temizlenip sağlaştırılması ve hemen yanında yıkılmış durumdaki 2. ayağın yeniden yerine dikilmesi planlanmıştır. Yapılan ölçümler ve konservasyon çalışmaları sonucunda, bu iki ayak, uygun malzemelerle sağlaştırılarak, bölgede olası en büyük şiddetinde (6.5) depreme dayanacak şekilde yeniden orijinal durumlarına getirilmiştir (Res. 3-4). Taş dış yüzey temizliklerinin yapılması ve anıtsal giriş kapısının (propylaion) tamamen yıkık durumdaki 3. ve 4. ayağı ile 1. ve 2. ayağı birleştiren tonozun gelecek sezonda restore edilmesi planlanmıştır.

b. Stadion portiko teras duvarı konservasyon ve kısmi restorasyonu

2008 sezonu Stadion kazılarının yoğunlaştığı portiko çalışmalarında tamamı ortaya çıkarılan ve alanı kuzey, güney doğrultusunda sınırlayan geç dönem teras duvarı, büyük oranda yıkılmış durumda ele geçmiştir. Özellikle kış aylarında yağmur sularının etkisiyle yukarıdan akan toprağın, açığa çıkarılmış ve temizlenmiş portikoya ve stadion oturma sıralarına dolma tehlikesi öngörülmüştür. Ayrıca, duvarın sağlam durumdaki kısımlarının korunması için acil konservasyon ve kısmi restorasyona

were evaluated: a few Bronze Age pieces, mostly polychrome painted wares; a few Early Iron Age pieces with geometric decoration; and some daily use wares from the Roman period. The fact that such early and high quality potshards were collected from the surface of only one field underlines the importance of the settlement here.

5. Conservation – Restoration Work

a. Conservation and partial restoration of two piers of the monumental entrance to the stadion

The monumental gate providing access to the stadion comprises six piers interconnected with arches. Only the westernmost one has survived intact while others had fallen due to earthquake. Although some blocks of the piers are broken, most are intact and just scattered around. For 2008 it was planned to dismantle the intact pier, clean and reinforce it, and to rebuild the second pier just next to it. Based on measurements and conservation work done, these two piers were reinforced and restored to their original state resistible against an earthquake of 6.5 on the Richter scale, which is the severest magnitude considered possible in the region (Figs. 3-4). It is foreseen to carry out in the next campaign the cleaning of exterior surfaces of the blocks as well as restoration of the third and the fourth piers, which are entirely in ruins, and the vault connecting the first two piers.

b. Conservation and partial restoration of the portico terrace wall of the stadion

In the course of excavations at the portico, which was the focus of the excavations at the stadion in 2008, the late terrace wall bordering the excavation area in the north-south direction was uncovered entirely. It was noted that the earth flowing down with rains especially in the winter months would easily refill the excavated portico and rows of seats. Besides, it was urgent to conserve and partially restore the standing parts of the terrace wall. For this purpose, dense debris along the stretches of the wall between the 64th to 91st m. and from 146th to 187th m. from the north, 68 m. in total, were cleaned and their back was filled with rubble and lime mortar as per original and its front was built with the original rubble collected during the excavation. Other small deteriorations were also repaired in the same technique. Thus, the terrace wall now stands intact up to about 3.70 m. from the ground level.

ihtiyaç duyulmuştur. Bu amaçla yapılan çalışmalar sırasında, duvarın kuzeyden güneye doğru 64. - 91. ve 146. - 187. m.'leri arasındaki toplam 68 m.'lik yoğun yıkıntı temizlenmiş ve orijinaline uygun olarak, arkası moloz taş ve kireç harçla doldurularak cephesi yine kazı sırasında toplanan orijinal moloz taşlarla örülmüştür. Ayrıca yer yer görülen küçük yıkıntılar da yine aynı teknikle onarılmıştır. Böylece teras duvarı zeminden itibaren yaklaşık 3.70 m.'ye kadar örülerek yükseltilmiştir.

6. Jeoloji ve Deprem Araştırmaları (V. Karabacak – C. Yaltırak – İ. Elitez)

Kıbrya'da meydana gelmiş antik depremlere yönelik izlerin ve kent merkeziyle çevresindeki fayların araştırılmasını amaçlayan jeolojik çalışmalar, Eskişehir Osman-gazi Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği ve İstanbul Teknik Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümlerinden farklı iki uzman ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

Kıbrya Antik Kenti'nde (Güneybatı Anadolu) arkeosismolojik ve jeomorfolojik gözlemler: Bölgenin aktif tektoniğine ait yeni veriler

Batı Anadolu deprem aktivitesi bakımından dünyanın önemli bölgelerinden biridir. Bölge, Anadolu bloğunun batıya hareketine bağlı olarak, D-B ve KD-GB doğrultularında gelişmiş fay segmentlerinin kontrolü altındadır. Bu fayların en aktif ve önemlilerinden birkaçı Burdur ile Akdeniz arasında KD-GB doğrultusunda uzanan fay kuşağında yer alır. Türü ve segmentasyonu tartışma konusu olan bu kuşak boyunca, tarihsel deprem kaynaklarına göre çok sayıda yıkıcı deprem meydana gelmiştir. Bu tarihsel depremlerden yüzey kırığı oluşturabilecek büyüklükte olanlar fay segmentleri üzerinde yerleşmiş çok sayıda antik yerleşim yeri ve diğer doğal yapılarda izler bırakmış ve ötelenmelere neden olmuştur.

Stratejik konumu nedeniyle çağında bulunduğu bölgenin baş şehri olmuş Kıbrya antik kenti de, bu fay kuşağı üzerinde yerleşmiş ve kalıntıları iyi korunmuş önemli antik yerleşim yerlerinden biridir. Antik kent içerisindeki gözlemler, kentin tarihsel çağlarda yakın çevrede meydana gelmiş yıkıcı depremlerle ilişkili izler içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu izler yer sarsıntısı ve yüzey kırığı ile ilgili tahribatlar olmak üzere iki tiptedir. Yer sarsıntısı ile ilgili tahribatlar büyük depremlerin karakteristik özelliği olan yıkılmış duvarlar, yönlü devrilmiş sütunlar, eğimlenmiş ve dönmüş bloklar şeklinde gözlenmektedir. Yüzey kırığı ile ilgili tahribata ilişkin en açık veriler ise stadyumun güney ve kuzey girişi yakınlarında, tiyatro, hamam ve ana caddede gözlenmektedir. Stadion, tiyatro ve ana yoldaki deformasyonlar fayın hareketinin yer yer

6. Geological and Seismic Research (V. Karabacak – C. Yaltırak – İ. Elitez)

Geological surveys aiming at identifying the fault lines around and traces of earthquakes at Kibyra in ancient times were conducted by two teams of experts from the Geological Engineering departments of Osmangazi and Istanbul Technical universities.

Archaeo-seismological and geo-morphological observations at the ancient city of Kibyra in southwest Anatolia: New data regarding the active tectonics of the region

Western Anatolia is one of the most important regions of the world with respect to earthquake activity. The region is under the control of fault line segments developed in the northeast-southwest and east-west directions according to the westward motion of the Anatolian block. Some of the most active and important ones of these faults are found in the belt of fault lines extending in the northeast-southwest direction between Burdur and the Mediterranean Sea. Numerous severe earthquakes have taken place along this belt whose type and segmentation are controversial. Those historical earthquakes which were capable of forming breaks in the earth's surface left many marks and traces on many ancient settlements and other natural structures, causing translational movement of them.

Kıbrya, which was capital of her region due to her strategic location, is located on this fault belt and an important ancient settlement with well-preserved remains. Observations on the ancient city reveal that she retains traces and marks of severe earthquakes in her history. These traces are of two types: ground shaking and surface breaks (ground ruptures). Evidence of tremors-characteristic of big earthquakes – are fallen walls, columns fallen in a certain direction, and inclined and turned blocks. The clearest evidence for surface break and relative destruction is seen near the south and north entrances of the stadion, theater, baths and main street. Deformations observed at the stadion, theater and main street indicate that the fault line's movement has convergent component at places and is leftward strike-slip. The fault line extending in the N15E direction can be followed for at least 30 km. in the Pliocene sediments to the north and south of the city. The fault planes contain almost horizontal sliding lines, young stream beds and terraces that are leftward strike-slip translated, extended ridges along the fault line, abandonment of a stream bed due to probable rising, observed in both directions, are the most important land evidence regarding the activity and character of this segment.

sıkışma bileşenli sol-yanal doğrultu atımlı olduğunu açık bir şekilde göstermektedir. K15D gidişli fayın antik kent kuzey ve güneyindeki devamlılığı Pliyosen çökelleri içinde en az 30 km. izlenebilmektedir. Her iki yönde bu uzanım boyunca yataya yakın kayma çizikleri içeren fay düzlemleri, sol yanal olarak ötelenmiş genç dere yatağı ve teraslar, fay boyunca uzamış sırtlar, bir dere yatağının muhtemel bir yükselme ile terk edilmesi bu segmentin aktivitesi ve karakterine ilişkin en önemli arazi verileridir.

Göhlisar-Çameli Havzası'nı kapsayan çalışma bölgesi yaklaşık 6 haftalık sürede incelenmiştir. İnceleme sonucu toplam 1133 adet lokalitede ölçüm yapılmış, mevcut formasyonlardaki tabakaların ve fayların eğim yönleri ve eğim açıları belirlenmiştir. Bu veriler koordinatlarına uygun olarak sayısal yükseklik paftalarına aktarılmak üzere hazırlanmıştır. Arazide elde edilen jeolojik ve jeomorfolojik veriler fay uzanımı boyunca tekrarlanan depremlere ait kanıtlar sunmaktadır. Ayrıca Kibyra antik kentindeki arkeosismolojik gözlemlerin, tahmini arkeolojik yaş verileri ile karşılaştırılması da kentin son 2300 yılda en az 4 tarihsel depremden etkilendiğini ortaya koymaktadır. Antik kent ve çevresinde bu yöndeki araştırmalar gelecek yıllarda da devam edecektir.

The survey area covering Göhlisar-Çameli Basin was explored for about six weeks. Exploration covered measurements at 1133 localities, identification of layers' and fault lines' direction, and degree of inclination in the existing formation. These data were prepared with respect to coordinates ready to transfer to digital plots of altitude. Geological and geo-morphological data obtained in the field present us with evidence regarding earthquakes that repeat along the fault's extension. Besides, comparison of archaeo-seismological observations at Kibyra with archaeological date estimates reveal that the city was affected by at least four historical earthquakes in the last 2300 years. Seismological surveys in and around the ancient city will continue.